

Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Çeşitli Değişkenler, Aile İçi Roller ve Çocukta İnternet Bağımlılığı Açısından İncelenmesi¹

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Manap
Batman Üniversitesi-Türkiye
abdullahmanap@gmail.com

Doç.Dr. Emine Durmuş
İnönü Üniversitesi-Türkiye
emine.durmus@inonu.edu.tr

Özet:

Bu araştırmanın amacı; dijital ebeveynlik farkındalığını; cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, akıllı telefon kullanım süresi, aile içi rolle ve çocuğun internet bağımlılığına göre incelemektir. Çalışma, ilkokula devam eden çocuğa sahip ebeveynleri kapsamaktadır. Araştırma, tarama tipi araştırma modeli ve ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği (DEFÖ), Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde; bağımsız örneklem t-test, tek yönlü anova ve korelasyon analizleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; sağlıklı aile içi role sahip ebeveynlerin olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin, sağlıklı aile içi role sahip ebeveynlere göre daha düşük olduğu; verimli kullanım ve risklerden koruma düzeylerinin ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğun internet bağımlılık düzeyinin olumsuz model olma ve dijital ihmal ile pozitif yönde, risklerden koruma ile negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile içi rollerin sağlıklı veya sağlıklı olmayan dijital ebeveynlik farkındalığına ve özellikle olumsuz model olma ve dijital ihmalin çocuğun internet bağımlılığına etki ettiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre; anne-babalara dijital ebeveynlik farkındalıklarını arttırmaya yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveynlik, Dijital Ebeveynlik Farkındalığı, İnternet Bağımlılığı



**E-Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi,**
Cilt: 12, Sayı: 1, 2021, ss. 141-156

DOI: 10.19160/ijer.837749

Gönderim: 12.08.2020
Revizyon: 16.11.2020
Kabul : 02.02.2021

Önerilen Atıf

Manap, A. ve Durmuş, E. (2021). Dijital ebeveynlik farkındalığının çeşitli değişkenler, aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığı açısından incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1, 2021, ss. 141-156, DOI: 10.19160/ijer.837749

¹ Bu çalışma yazarın "Anne babalarda dijital ebeveynlik farkındalığının incelenmesi" adlı doktora tezinden üretilmiştir. İnönü Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı / Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı (Danışman: Doç. Dr. Emine Durmuş)

GİRİŞ

Dijital dünyada en geniş risk grubunu çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. Dijital dünyanın yaratıcılığı geliştirmek için pozitif etkileri olsa da (Middlebrook, 2016), risklerin farkında olamayacak kadar tecrübesiz olan çocukların korunabilmesi için ebeveynlere büyük görevler düşmektedir. Bu ihtiyaç dijital çağda ebeveynlere yeni bir ebeveynlik alanı, sorumluluğu ve rolü yüklemiştir: Dijital ebeveynlik (Parmar, 2017; Yay, 2017: 1; Yurdakul ve diğerleri, 2013; Rode, 2009). Okul çağındaki çocukların duygusal, davranışsal ve bilişsel problemlerine ilişkin aile yapısı, aile-çocuk ilişkisi, aile bireylerinin etkileşimi ve özelliklerinin önemi alan yazın araştırmaları ve kuramlarıyla da desteklenmektedir (Yavuzer ve diğerleri, 2013; Toprakçı, 2013). Psikodinamik yaklaşımlar (Corsini ve Wedding, 2015: 96; Corman, 1996), aile sistemleri yaklaşımı (Nazlı, 2016), bilişsel-davranışçı yaklaşım gibi önde gelen birçok kuram tarafından bir çocuğun gelişiminde en etkin rol modelin aileler olduğu (Yavuzer, 2000: 135; Yıldız, 2004), çocuk ve ergenlerin yaşadıkları sorunların ebeveynlerinden bağımsız araştırılmayacağı (Austin ve Sciarra, 2015: 380) savunulmaktadır. Bu bağlamlarda düşünüldüğünde çocukların dijital ortamlardaki güvenliği için dijital ebeveynliğin kilit bir rolü olduğunu söylenebilir (Rode, 2009).

Literatür incelendiğinde; Rode (2009) dijital ebeveynlik kavramını kullanırken çocukların çevrimiçi güvenliği ve ebeveynlerin koruma sorumluluğu olduğunun üzerinde durmaktadır. Huang ve diğerleri (2018) dijital ebeveynlik kavramını; koruma sağlama, sosyal medya kullanımını izleme, bilgi ve kaynak bulma ve ilişki kurma şeklinde kavramsallaştırmışlardır. Yurdakul ve diğerleri (2013) dijital ebeveynliği; dijital çağın gereksinimlerine göre hareket eden, temel düzeyde dijital araçlara hakim, imkanların farkında olan, çocuklarını bu ortamlardaki risklere karşı koruyabilen, gerçek hayatta olduğu gibi sanal ortamda da kişi haklarına saygılı olmayı çocuklarına aşılayan, hızla değişen ve gelişen teknolojik yeniliklere açık olan birey şeklinde tanımlamıştır. Dijital ebeveynlik kavramının kullanımına ve yapılan çalışmalara göre dijital ebeveynlik; ebeveynlerin çocukları açısından dijital teknolojilerin risklerinin ve fırsatlarının farkında olan, çocukların problemleri kullanımını göz ardı etmeyen, çocuklarını dijital dünyada kontrol edebilen ve olumlu rol model olabilen ebeveynlik rolüdür şeklinde tanımlanabilir.

Sunulan fırsatların kontrol ve sınırlanmasının güç olması, her an ulaşılabilir olması çocukların ve gençlerin ebeveynlerin gözetimi olmaksızın yoğun ve kontrolsüz kullanımı arttırmaktadır. Bu durum dijital dünyaya özgü problemleri davranışlara gerekçe oluşturmaktadır. Literatür incelendiğinde; özellikle çocuk ve ergenlerde dijital ortamlarda geçirilen süre ile duygusal ve davranışsal problemler arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmektedir (Jang, Hwang ve Choi, 2008; Harman, Hansen, Cochian ve Lindsey, 2005; Colwell ve Kato, 2003). Ortaya çıkan problemlere ilişkin araştırmalar incelendiğinde; fizyolojik açıdan obeziteye (Christakis, Ebel, Rivara ve Zimmerman, 2004), uykusuzluk ve fiziksel problemlere neden olduğu (Doğan, 2013) bilinmektedir. Psiko-sosyal açıdan kişiler arası ilişkilerde güçlük (Suhail ve Bargees, 2006), sosyal kaygı (Zorbaz, 2013; Caplan, 2006), siber zorbalık (Subrahmanyam ve Smahe 2011; Hinduja ve Patchin, 2008; Li, 2007), utangaçlık (Öztürk ve Özmen-Kaymak, 2011), depresyon, sosyal izolasyon, yalnızlık (Kraut ve diğerleri, 1998; Gross, 2004; Castell, 2013: 477), akademik başarısızlık (Hamutoğlu, Gezgin, Samur ve Yıldırım, 2018) gibi problemlere neden olmaktadır. Özellikle çocuk ve ergenlerde dijital ortamların kullanımı sonucu ruh sağlığını olumsuz etkileyen duygusal, davranışsal ve psiko-sosyal problemler (Van Mierlo, 2014) ve bu problemlerin teknolojik gelişmelere bağlı olarak artması daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Çocuklar bir teknolojiyi kullanıp kullanamayacağını veya hangi yolla kullanacaklarını tek başlarına belirleyememektedir (Selwyn ve Odabaşı, 2017: 5). Çocukların bu konuda çevresinden destek alması gerekmektedir. Destek verme sorumluluğu olanların başında ebeveynler gelmektedir (Babaoğlu, Çelik ve Nalbant, 2018). Ebeveynlerin çocuklarına destek olabilmeleri için teknolojik gelişmeler ve dijital teknolojileri kullanım açısından bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Buna ek olarak ebeveynlerin; çocuklarının dijital ortamlardan beklentileri, dijital araç kullanımına yaklaşımları ve karşılaştıkları problemlerle baş etme yolları hakkında da bilgi sahibi olmaları

gerekmektedir. Çünkü, çocukların dijital teknolojiyi problemleri kullanımı içsel nedenlere bağlı olduğu gibi dışsal nedenlere de bağlıdır (Lauricella, Wartella ve Rideout, 2015; Nikken ve Schols, 2015; Valcke, Bonte, DeWever ve Rots, 2010). Özellikle çocukluk döneminde dışsal faktörlerin başında ebeveynler gelmektedir. Aile ilişkileri (Van Den Eijnden, Spijkerman, Vermulst, van Rooij ve Engels, 2010), ebeveyn-çocuk bağlamında kuşak çatışmaları (Shek ve Yu, 2016), aile içinde yüklenen roller, ebeveynlerin tutumu (Eşėi, 2014), dijital ebeveynlik farkındalık düzeyi gibi ailesel özelliklerin de çocukların dijital teknolojileri kullanım biçimini olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği düşünölmektedir. Yurtiçindeki çalışmalar incelendiğinde dijital ebeveynliğe ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu görölmektedir. Yaman ve diğerleri (2019) tarafından yapılan dijital ebeveynlik öz-yeterlilik ve İnan-Kaya (2018) tarafından yapılan dijital ebeveynlik tutumu çalışmalarının ölçek geliştirme araştırmaları olduğu göze çarpmaktadır. Alanyazına katkı sağlayacağı düşünölen bu araştırmanın amacı; dijital ebeveynliğin cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, akıllı telefon kullanım süresi, aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığı açısından incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma modeli:

Dijital ebeveynlik farkındalık düzeyinin; cinsiyet, eğitim düzeyi ve aile içi rollere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tarama tipi araştırma modeli kullanılmıştır (Gökçe, 2018: 243; Büyüköztürk ve diğerleri, 2017: 15; Can, 2017: 8). Büyüköztürk ve diğerlerine (2017: 15) göre tarama tipi araştırmaları; bir grubun, özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara denir. Dijital ebeveynlik farkındalık düzeyi ile yaş, akıllı telefon kullanım süresi ve çocuğun internet bağımlılık düzeyinin birlikte değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Gökçe, 2018: 243; Büyüköztürk ve diğerleri, 2017: 15; Can, 2017: 9). Can'a (2017:9) göre birden fazla özelliğe ilişkin toplanan veriler arasındaki ilişkileri sorgulamak amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmaktadır. Tarama tipi araştırma yöntemi ve ilişkisel tarama modeli aynı zamanda kesitsel tarama olarak da kabul edilmektedir (Gökçe, 2018: 244).

Çalışma Grubu:

Bu çalışmada ilkokulda öğrenim gören çocuğa sahip 420 ebeveyne ulaşılmıştır. Veriler çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Elde edilen formların 11'i eksik ve hatalı olduğu gerekçesiyle geçersiz sayılarak veri setinden çıkarılmıştır. Ebeveynlere ilişkin demografik bilgiler Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ebeveynlerin Demografik Özellikleri.

Ebeveyne İlişkin Bilgiler		N	%	Standart Sapma
Cinsiyet	Kadın	313	76.5	.424
	Erkek	96	23.5	
Öğrenim Düzeyi	İlkokul	63	15.4	1.197
	Ortaokul	60	14.7	
	Lise	108	26.4	
	Üniversite	146	35.7	
	Lisansüstü	32	7.8	
İş/Meslek	Ev Hanımı	202	49.4	1.923
	Eğitimci	71	17.4	
	Memur	22	5.4	
	İşçi	40	9.8	
	Sağlık Per.	21	5.1	
	Ser. Mes.	33	8.1	
	Diğer	20	4.9	
TOPLAM		409	100	

Ebeveynlere ilişkin demografik bilgiler incelendiğinde çoğunluğun annelerden oluştuğu (kadın: N: 313, %76.5, erkek: N= 96, %23.5) görülmektedir. Eğitim düzeyi açısından üniversite mezunların (%35.7) ve iş/meslek açısından ev hanımlarının (%49.4) en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaş ortalamasının 36.26 ± 5.19 olduğu tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada anne babaların dijital ebeveynlik farkındalığını ölçmek amacıyla, [Manap ve Durmuş \(2020\)](#) tarafından geliştirilen "Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği (DEFÖ)", [Eşçi \(2014\)](#) tarafından geliştirilen "Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği", [Bulut \(1993\)](#) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Aile Değerlendirme Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği. Bu ölçek, [Manap ve Durmuş \(2020\)](#) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin dört alt boyu vardır. Bu boyutlar; (a) Risklerden Koruma (RK, 4 madde), (b) Verimli Kullanım (VK, 4 madde), (c) Olumsuz Model Olma (OMO; 4 madde) ve (d) Dijital İhmal (Dİ, 4 madde) şeklinde ifade edilmiştir. Ebeveynlerden, her bir ifadeyle hangi sıklıkta karşılaştıkları likert tipi derecelendirme ile göstermeleri istenmiştir. Maddelere verilen tepkiler, 1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Sıklıkla, 5=Her Zaman şeklinde derecelendirilmiştir. DEFÖ'nün alt boyutları birbirlerinden bağımsız bir şekilde değerlendirilmektedir. Toplam puan alınmamaktadır. Alt boyutlardan alınabilecek puanlar 4–20 arasında değişmektedir. Risklerden Koruma ve Verimli Kullanım alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması dijital ebeveynlik farkındalığının yüksek olduğunu; Olumsuz Model Olma ve Dijital İhmal alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması dijital ebeveynlik farkındalığının düşük olduğunu göstermektedir ([Manap ve Durmuş, 2020](#)) Güvenirlilik bulguları incelendiğinde; DEFÖ'nün cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Olumsuz Model Olma alt boyutu için .799; Dijital İhmal alt boyutu için .785; Verimli Kullanım alt boyutu için .717 ve Risklerden Koruma alt boyutu için .634 değerlerini aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Test yarılama analizinin sonuçlarına göre; Form tek ($\bar{x} = 32.04 \pm 4.48$) ile Form çift ($\bar{x} = 29.71 \pm 5.17$) arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır (N:461, $p = .000$, $r = .694$).

Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği. Bu çalışmada [Young \(1996\)](#) tarafından geliştirilen [Eşçi \(2014\)](#) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 20 maddelik ve 4 alt ölçeğe sahip "Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nin "Yoksunluk" alt boyutu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda Cronbach alfa katsayısı tüm ölçek için .91, "Yoksunluk" alt boyutu için .89 olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmada ise "Yoksunluk Alt Ölçeği" Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı .75 olarak hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin kabul edilebilir güvenirliliğe sahip olduğu görülmektedir.

Aile Değerlendirme Ölçeği. Bu çalışmada herhangi bir aile kurumunda yaşayan bireylerin aile içi işlevlerini ölçmek amacıyla [Epstein, Baldwin ve Bishop \(1983\)](#) tarafından ABD Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesinde Aile Araştırma Programı çerçevesinde geliştirilen "Aile Değerlendirme Ölçeği (Family Assessment Device)"nin alt boyutu olan "Aile İçi Roller Alt Ölçeği" kullanılmıştır. [Bulut](#) tarafından (1993) Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlilik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin "Aile İçi Roller Alt Boyutu" nun Cronbach alfa katsayısı .42 olduğu görülmektedir. Bu araştırmada ise aile içi roller alt ölçeğinin Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı .70 olarak hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin kabul edilebilir güvenirliliğe sahip olduğu görülmektedir. Aile Değerlendirme Ölçeği; ailenin yapısal ve örgütsel özelliğini ve aile üyeleri arasındaki etkileşimi, "sağlıklı" ve "sağlıksız" olarak ayırt edilebilecek şekilde tanımlanmıştır ([Bulut, 1993: 61](#)).

Kişisel Bilgi Formu. Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek, akıllı telefon kullanım süresi, ilkokula giden çocuk sayısı vb. bilgiler içermektedir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmaya ait verileri toplamak amacıyla ebeveynlere evrimii ortam aracılığı ile ulaşılmıştır. Veriler gönüllü olan ebeveynlerden toplanmıştır. "Google Form" üzerinden elektronik tablo oluşturularak doldurulan formların aynı anda otomatik olarak "Microsoft Excel alışma Sayfası"na veri olarak eklenmesi sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin cinsiyet, eğitim düzeyi ve aile içi rollere göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla tek yönlü anova ve bağımsız örneklem t-test analizi; dijital ebeveynlik farkındalığı ile yaş, akıllı telefon kullanım süresi ve çocukta algılanan internet bağımlılığı arasında ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla da pearson korelasyon testi analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Bulguların ilk bölümünde dijital ebeveynlik farkındalık düzeyi cinsiyet (Tablo-2), eğitim düzeyi (Tablo-3, Tablo-4), yaş ve akıllı telefon kullanım sürelerine (Tablo-5) göre incelenmiştir. İkinci bölümde; aile içi rollere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir (Tablo-6). Üçüncü bölümde ise dijital ebeveynlik farkındalığı ile çocukta internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelenmiştir (Tablo-7).

1. Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Cinsiyet, Eğitim Düzeyi, Yaş ve Akıllı Telefon Kullanım Süresine Göre İncelenmesi

Bu bölümde ilk olarak dijital ebeveynlik farkındalığının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-test analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2. *Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Göre T-testi Sonuçları.*

	Olumsuz Model Olma			Dijital İhmal			Verimli Kullanım			Risklerden Koruma			
	N	\bar{x}	Ss	t	\bar{x}	Ss	t	\bar{x}	Ss	t	\bar{x}	Ss	t
Kadın	313	7.62	2.52	-4.903*	8.28	3.12	-2.109**	16.3	2.89	4.626*	15.78	3.66	4.544*
Erkek	96	9.07	2.53		9.06	3.31		14.7	3.2		13.82	3.77	

*N= 409, *p<.05, **p<.001*

Tablo 2'ye göre Ebeveynlerin cinsiyete göre olumsuz model olma ($p<.05$, $t= -4.903$), dijital ihmal ($p<.001$, $t= -2.109$), verimli kullanım ($p<.05$, $t= 4.626$), ve risklerden koruma ($p<.05$, $t= 4.544$) alt boyutları arasında anlamlı bir fark vardır. Kadın ebeveynlerin, olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin erkeklerden daha düşük olduğu; verimli kullanım ve risklerden koruma düzeylerinin ise erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre kadın ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyinin erkek ebeveynlerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Alt Boyutlarına İlişkin Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	\bar{x}	F	p
Olumsuz Model Olma	Gruplar arası	44.869	2	22.434	3.374	.035*
	Grup içi	2699.718	406	6.65		
	Toplam	2744.587	408			
Dijital İhmal	Gruplar arası	1.638	2	0.819	0.081	.922
	Grup içi	4114.166	406	10.133		
	Toplam	4115.804	408			
Verimli Kullanım	Gruplar arası	52.762	2	26.381	2.888	.057
	Grup içi	3708.734	406	9.135		
	Toplam	3761.496	408			
Risklerden Koruma	Gruplar arası	25.087	2	12.544	0.879	.416
	Grup içi	5794.311	406	14.272		
	Toplam	5819.399	408			

*p<.05

Ebeveynlerin, Eğitim düzeyine göre dijital ebeveynlik farkındalığının farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde; mezun olunan okul ile dijital ebeveynlik farkındalığı arasında olumsuz model olma boyutu dışında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Alt boyutlara bakıldığında ebeveynlerin olumsuz model olma durumunun eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (F=3.374, p=0.035, p<.05). Olumsuz model olma alt boyutunun aksine dijital ihmal, verimli kullanım ve risklerden koruma alt boyutlarının eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin Olumsuz model olma durumunun hangi gruplar arasında farklılaştığını ortaya koymak amacıyla Tablo-4'te Tukey-HSD sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Olumsuz Model Olma Alt Boyutunun Eğitim Düzeyine Göre Tukey-HSD Bulguları.

	Mezuniyet	N	\bar{x}	Mezuniyet	\bar{x}	S.h.	p
	İlköğretim	123	7.56	Ortaöğretim	7.84	.34	.686
				Üniversite	8.32	.30	.032*
Olumsuz Model Olma	Ortaöğretim	108	7.84	İlköğretim	7.56	.34	.686
				Üniversite	8.32	.31	.275
	Üniversite	178	8.32	İlköğretim	7.56	.30	.032*
				Ortaöğretim	7.84	.31	.275
	Toplam	409					

*p<.05

Ebeveynlerin, eğitim düzeyine göre dijital ebeveynlik farkındalığının farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü anova analizi sonuçlarına göre incelendiğinde; mezun olunan okul ile dijital ebeveynlik farkındalığı arasında olumsuz model olma dışında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Tablo-3 incelendiğinde; ilköğretim mezunu (N=123, \bar{x} =7.56) ve üniversite mezunu (N=178, \bar{x} =8.32) ebeveynler arasında ilköğretim mezunu olan ebeveynler lehine anlamlı fark olduğu görülmektedir (p=.012, p<.05). Üniversite mezunu olan ebeveynlerin ilköğretim mezunu olan ebeveynlere göre olumsuz model olma düzeyleri daha yüksektir. Ortaöğretim mezunu (N=108, \bar{x} =7.84) ebeveynler ile ilköğretim ve üniversite mezunu ebeveynler arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Tablo 5. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Alt Boyutları ile Yaş ve Akıllı Telefon Kullanım Süresi Arasındaki Korelasyon Bulguları

	Olumsuz Model Olma	Dijital İhmal	Verimli Kullanım	Risklerden Koruma
Yaş	.039	.034	-.036	-.102*
Akıllı Tel. Kul. Süresi	.277**	.113*	-.013	-.058
Olumsuz Model Olma	1	.394**	-.250**	-.262**
Dijital İhmal		1	-.248**	-.370**
Verimli Kullanım			1	.459**
Risklerden Koruma				1

*N=409, * p< .05, ** p< .001*

Yaş değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde; olumsuz model olma, dijital ihmal ve verimli kullanım alt boyutlarında anlamlı bir ilişki olmadığı; risklerden koruma alt boyutunda ($N=409, r = -.102, p = .039$) negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin yaşı ilerledikçe risklerden koruma düzeylerinin düştüğü söylenebilir. Ebeveynlerin akıllı telefon kullanım süresi ile olumsuz model olma ($N=409, r = .277, p = .000$) ve dijital ihmal ($N=409, r = .113, p = .022$) alt boyutlarında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ile karşılaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre ebeveynlerin akıllı telefon kullanım süresi yükseldikçe olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeyleri artmaktadır.

2. Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Aile İçi Rollere Göre İncelenmesi

İkinci bölümde dijital ebeveynlik farkındalığının aile içi rollere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-test analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 6. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Alt Boyutlarının Aile İçi Rollere Göre T-test Analiz Sonuçları.

	Olumsuz Model Olma			Dijital İhmal			Verimli Kullanım			Risklerden Koruma			
	N	\bar{x}	Ss	t	\bar{x}	Ss	t	\bar{x}	Ss	t	\bar{x}	Ss	t
Sağlıklı	207	7.32	2.44	-4.834*	7.91	2.86	-3.623*	16.5	2.7	4.020*	16.19	3.23	4.847*
Sağlıksız	202	8.57	2.6		9.03	3.37		15.32	3.23		14.43	4.08	

*N= 409, *p< .05,*

Dijital ebeveynlik farkındalığı aile içi roller açısından değerlendirildiğinde; aile içi rollere göre olumsuz model olma ($p < .05, t = -4.834$), dijital ihmal ($p < .05, t = -3.623$), verimli kullanım ($p < .05, t = 4.020$) ve risklerden koruma ($p < .05, t = 4.847$) alt boyutları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Sağlıklı aile içi role sahip ebeveynlerin olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin sağlıksız aile içi role sahip ebeveynlere göre daha düşük olduğu; verimli kullanım ve risklerden koruma düzeylerinin ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular; sağlıklı aile içi rollere sahip ebeveynlerin çocuklarını risklerden koruyabildikleri ve çocukların dijital araçları verimli kullanmalarını sağladıkları; sağlıksız aile içi rollere sahip ebeveynlerin olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin daha yüksek olduğu şeklinde açıklanabilir.

3. Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Çocuğun İnternet Bağımlılığına Göre İncelenmesi

Bulgular kısmının üçüncü bölümünde dijital ebeveynlik farkındalığı alt boyutları ile çocuğun internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır (Tablo-7).

Tablo 7. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Alt Boyutları ile Çocuğun İnternet Bağımlılığı Arasındaki Korelasyon Bulguları

	Olumsuz Model Olma	Dijital İhmal	Verimli Kullanım	Risklerden Koruma
Çocuğun İnternet Bağımlılığı	.249*	.526**	-.074	-.239**
Olumsuz Model Olma	1	.394**	-.250**	-.262**
Dijital İhmal		1	-.248**	-.370**
Verimli Kullanım			1	-.459**
Risklerden Koruma				1

N=409, * p<.05, ** p<.001

Çocukların internet bağımlılığı ile olumsuz model olma (N=409, r= .249, p=.000) ve dijital ihmal (N=409, r= .526, p=.000) arasında pozitif yönde; risklerden koruma (N=409, r= -.239, p=.000) ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre ebeveynlerin olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeyleri yükseldikçe çocukların internet bağımlılık düzeyi de yükselmektedir. Ebeveynlerin risklerden koruma düzeyleri yükseldiğinde ise çocukların internet bağımlılığının düştüğü söylenebilir.

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmadaki birinci alt problem sonuçlarına göre anneler çocuklarını babalarına göre risklerden daha fazla koruyabilmekte ve dijital teknolojileri çocukları açısından daha verimli kullanabilmektedir. Bununla birlikte anneler çocuklarını babalarına göre daha az dijital ihmal ediyor ve daha az olumsuz model oluyor. Kennedy (2011: 185) yapmış olduğu çalışmada kadınların çocukları ile birlikte dijital araçlarla erkeklere göre daha kaliteli vakit geçirdiğini; Anderson (2016), annelerin babalara göre çocuklarla dijital araç kullanımı konusunda daha fazla ilgilendiğini belirtmektedir. Bu durum bu çalışmadaki verimli kullanım ve risklerden koruma boyutlarının sonuçlarını da desteklemektedir. Eu Kids Online (2011) verilerine göre de erkek ebeveynlerin, kadın ebeveynlere göre günlük internet kullanım süresinin daha yüksek olduğu ve çocukların kullanım sürelerini de olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada dijital araç kullanımında kadınların olumsuz model olan davranışlarının erkelerden daha düşük çıkması Ersoy ve Arseven'in de (2021) belirttikleri üzere, erkeklerin dijital bağımlılıkları ile ilişkilendirilebilir. Türk toplum yapısında çocuk bakımı ve yetiştirme konusunda annelerin babalara göre daha fazla sorumluluk aldığı bilinmektedir. Bu durumun dijital ebeveynlik boyutlarında da kendini gösterdiği söylenebilir. Üniversite mezunu ebeveynlerin ilköğretim mezunu ebeveynlere göre olumsuz model olan davranışlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatüre göre çocukların dijital araç kullanımında ebeveynlerin dijital farkındalıklarına ilişkin farklı bulgular olduğu görülmektedir. Redmiles (2018) eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin güvenli paylaşım davranışlarını öğretmede çocuklarına yardımcı olma eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşırken, Gençer (2016) ilköğretim mezunu ebeveynlerin bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerinin üniversite mezunu ebeveynlere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Göldağ (2018) ve İkiz ve diğerleri (2015) ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarda problemlerli internet kullanımının arttığını belirtmektedir. Eğitim düzeyi ile çocuklar açısından dijital araç kullanımı ile ilgili anlamlı bir farklılık ortaya koymayan çalışmaların da olduğu görülmektedir (Yaman ve diğerleri, 2019; Çalışkan ve Özbay, 2015; Çevik ve Çelikkaleli, 2010). Günümüzdeki teknolojik gelişmeler, üretim maliyetlerinin düşmesi ve dijital araçların yaygınlaşması küresel bir ortak kültür kavramını gündeme getirerek eğitim düzeyine ilişkin yargıları da değiştirmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak yapılan bilimsel araştırmalarda eğitim düzeyine göre dijital ebeveynliğe ilişkin birbirinden farklı sonuçların olması doğal karşılanmalıdır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin yaşları düştükçe risklerden koruma düzeyleri yükselmektedir. Bazı araştırmacılar bu fikre tamamen katılmasa da (Selwyn ve Odabaşı 2017; Thomas, 2011), Prensky (2001) 20. yüzyılın son çeyreğinde doğan çocukları dijital yerli, öncesinde doğanları ise dijital göçmen kavramları ile açıklamaktadır. Özellikle ergenlik ve

sonrasında sık kullanımın arttığı ve dijital araç kullanım becerilerinin yaşlandıkça dūřtūđū bilinmektedir. Dijital yerlilerin dijital göçmenlere göre daha genç olduğu ([řad ve Durmuř, 2017](#); [Oh ve Reeves, 2014](#); [Sprenger, 2010: 3](#); [Prensky, 2001a](#)), ebeveynlerin yaşları dūřtūđū dijital okuryazarlık ve dijital öz-yeterliliklerinin ([Yaman, 2018](#); [Lou, Shih, Liu, Guo ve Tseng, 2010](#)) daha yüksek olduğu dūřnldūđūnde; ebeveynlerde yař kldke risklerden koruma düzeyinin artmasına ilişkin bulguların alanyazın ile desteklendiği görülmektedir. Dijital teknolojilere ilişkin insanların hayatlarında ciddi değişimlere neden olan gelişmeler yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğine denk gelmektedir. Yař faktörüne ilişkin bulgulara göre; ebeveynlerde yař ilerledikçe dijital okuryazarlık düzeyinin dūřtūđū ve dolayısıyla risklerden koruyabilecek becerilerinde dūřtūđū söylenebilir. Birinci alt problemin son bulgusuna göre; ebeveynlerin akıllı telefon kullanım süresi arttığı olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin de arttığını göstermektedir. Ebeveynler, ekran başında geçirdikleri zaman dilimlerinde ve akıllı telefon kullanımı esnasında çocukluklarına olumlu ya da olumsuz rol model olmaktadır ([Lauricella ve diğerleri, 2015](#)). [Toran ve diğerleri \(2016\)](#) yapmış oldukları nitel çalışmada ebeveynlerin; "ocukların oyun bağımlılıklarının sebeplerinden biri bizi örnek almalarıdır." şeklinde görüşlerinin olduğunu ifade etmiştir. Akıllı telefonların yoğun kullanımı veya internet bağımlılığı; aile içi ilişkilere olumsuz etki eden temel görevleri ihmal etme, yorgunluk, sosyal izolasyon, depresyon ve benzeri psikolojik problemleri arttırmaktadır ([mmet ve Ekři, 2016](#); [Mojaz, Paydar ve Ebrahimi, 2015](#); [Block, 2008](#); [Beard ve Wolf, 2001](#); [Young ve Rogers, 1998](#)). Literatürdeki çalışmalara bağlı olarak; aşırı kullanımın ortaya çıkardığı sorunların, ebeveynlik sorumluluklarını da yerine getirmeyi engellediği yorumu yapılabilir. Bu çalışmada ebeveynlerin aşırı kullanımı arttığıka dijital ihmal düzeylerinin de yükseldiği, sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgu ile alanyazın araştırmalarının rtřtđū dūřnlmektedir. Akıllı telefonun uzun süre kullanılması ve telefondan uzaklaşamama çocukların olduğu ortamlarda da gerçekleşebilmektedir. Uzun süre akıllı telefon kullanma alışkanlığı olan ebeveynler, çocuklarla ilgilenmek yerine akıllı telefonla vakit geçirmeyi tercih edebilmektedir. Bu zaman dilimlerinde ocuk da dijital araçlara yönelebilmektedir. Ebeveyn, kendi telefonu ile vakit geçirdiği için o anlarda çocuğu hem kullanım süresi hem de kullanım şekli açısından denetleyememektedir. Bu durum ev ortamında neredeyse hergün yaşanabilmektedir. Çocuklar, ebeveynlerin akıllı telefon ile vakit geçirdiği zamanlarda aldığı hazzı gözlemleyerek, aynı davranışı sergileme eğilimi gösterdiği yorumu da yapılabilir.

Araştırmanın ikinci problemine ilişkin bulgulara göre; sağlıklı aile içi rollere sahip ailelerin olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeylerinin sağlıksız aile içi rollere sahip ailelere göre daha dūřk olduğu; verimli kullanım ve risklerden koruma düzeyinin ise daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. [Rode \(2009\)](#) tarafından yapılan çalışmada; aile içi roller içerisinde önemli bir yere sahip olan ebeveynlik rollerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilememesi, çocuklarda problemlilik internet kullanımını arttırabilmektedir. Aile içi rollerin sağlıksız oluşu, boşanmış anne-baba vb. durumlar ailedeki tüm bireylerin duygu, dūřnce ve davranışlarını olumsuz etkilemektedir ([ivitci, ivitci ve Fiyakalı, 2009](#)). Dijital ebeveynlik farkındalığının anne babaların ebeveynlik rollerinin bir parçası olduğu dūřnldūđūnde; aile içi rollerin sağlıksız oluşu ihmalkrlığı ve buna bağlı olarak dijital ihmale, olumsuz davranışlar sergilenmesine ve bu duruma bağlı olarak olumsuz rol model olmaya etki ettiği söylenebilir. Etkileri ve işlevi dūřnldūđūnde, günümüzde dijital araçlar; aileler için bir araç değil, ailelerin bir parçasıdır ([Haddon, 2006](#)). Aile içi rollerin tam olarak yerine getirilememesindeki en önemli faktörün ebeveynler olduğu söylenebilir. Buna göre aile içi rollerin sağlıksız oluşunun dijital ebeveynlik farkındalığına olumsuz etki etmesi beklenebilir. Sonuç olarak; aile içi rollerini sağlıklı bir şekilde yerine getiren ebeveynler, hem dijital araçları verimli kullanma becerisine sahip olabilmekte hem de çocuklarını risklerden koruyabilmektedir.

Bu çalışmanın son ve nc alt problemine göre çocukların internet bağımlılık düzeyleri ile olumsuz model olma ve dijital ihmal arasında pozitif yönde; risklerden koruma ile negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Dijital ebeveynlik farkındalığının çocukların internet bağımlılığı konusunda önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Aile zelliklerinin, ebeveynlik rollerinin yerine getirilmemesinin, anne-baba tutumlarının, aile içi iletişimin çocukların internet bağımlılık düzeyini etkilediğine ilişkin çalışmalar incelendiğinde elde edilen bulguların desteklendiği

görülmektedir (Wu ve diğerleri, 2016; Ayas ve Horzum, 2013; Floros ve Siomos, 2013; Leung ve Lee, 2012). Bu araştırmanın üçüncü alt probleminde; aile içi roller sağlıklı olduğunda olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeyinin arttığı, risklerden koruma ve verimli kullanım düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; aile içi roller sağlıklı bir şekilde yerine getirilmediğinde olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeyi artmakta ve buna bağlı olarak çocuktaki internet bağımlılığı da yükselmektedir, yorumu yapılabilir. Çocuklar çevrelerinden edindikleri davranışların birçoğunu, anne veya babayı model alarak kazanmaktadır. Bu çalışmada ebeveynlerin olumsuz model olma düzeyi arttıkça çocukların algılanan internet bağımlılığının da yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Beşinci alt problemde elde edilen bulgulara göre; akıllı telefon kullanım süresinin olumsuz model olma ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Beşinci alt problemin sonuçları da bu bulguları desteklemektedir. Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına göre (Burger, 2006); davranış öğrenmede çocukların en etkili modeli ebeveynlerdir. Olumsuz model olma ve çocukta internet bağımlılığı arasındaki pozitif yönlü ilişkinin buna bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. İnternet bağımlılığı çocuklar için psikolojik açıdan bir problem ve risk olarak kabul edilmektedir. Çocuklar için dijital dünyanın risklerinden biri internet bağımlılığıdır. Ebeveynlerin risklerden koruma düzeyi ile çocukların algılanan internet bağımlılığı düzeyi arasında negatif yönde ilişki çıkması bu duruma bağlanabilir. Anne babaların ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmemesi, çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarına gerekli ilgiyi göstermemesi bir ihmal göstergesidir. Ebeveynlerin ihmalkâr davranışları çocuklara bilişsel ve davranışsal problemler yaşatmaktadır (Runyan, Wattam, Ikeda, Hassan ve Ramiro, 2002). Çocuklar ihmal edilen durumlara göre sorunlar yaşamaktadır. Örneğin; okul yaşamını ihmal etmek akademik başarısına, sosyal hayatını ihmal etmek sosyal gelişimine, dijital araç kullanımlarını da ihmal etmek dijital araçların problemleri kullanımına sebep olmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını sakinleştirmek amacıyla dijital araç kullanımına teşvik etmek, misafirleri veya işleri ile meşgul olurken çocuklarının dijital araçları yoğun kullanımına göz yummak dijital ihmal davranışlarına örnek olarak gösterilebilir. Ebeveynlerin buna benzer dijital ihmal davranışlarının, çocukların internet bağımlılığının artmasına neden olduğu yorumu yapılabilir. Lim ve You (2019), Kwak, Kim ve Joon (2018) yapmış oldukları çalışmada ebeveynlerin ihmal davranışlarının çocuklarda akıllı telefon bağımlılığını arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Yurt içinde de benzer şekilde Ayas ve Horzum (2013) tarafından yapılan çalışmada ihmalkâr internet tutumunun, internet bağımlılığını arttırdığı belirlenmiştir. Sonuç olarak; dijital ihmal davranışlarının çocukta algılanan internet bağımlılığını arttırdığı ve elde edilen bulgunun alanyazı ile desteklendiği görülmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre çocukların gelecekte bilinçli teknoloji kullanıcısı bireyler olabilmeleri için anne babalara bir takım önerilerde bulunmak mümkündür. Çocukların bilişim araçlarını sağlıklı kullanımı konusunda yalnızca annelerin değil, babaların da rol ve sorumluluk üstlenmeleri önerilebilir. Ailelere sağlıklı aile içi ilişkiler ve çocukla sağlıklı ilişkiler kurmaları önerilebilir. Yetişkin ebeveynler dijital araçlardan uzak durmak yerine, genç yetişkin ebeveynlerden dijital araç kullanımı konusunda destek alabilirler. Ebeveynler, çocukları ile birlikteyken akıllı telefon ile geçirdikleri süreyi en aza indirebilirler. Araştırmacılara ise; dijital ebeveynlik farkındalığına ilişkin bir psikoeğitim programı geliştirip etkililiğini test etmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, M. (2016). *Parents, teens and digital monitoring*. Pew İnternet & American Life Project. Retrieved November, 9, 2019 <https://www.pewresearch.org/internet/2016/01/07/parents-teens-and-digital-monitoring/>
- Austin, V. L., ve Sciarra, D. T. (2015). *Çocuk ve ergenlerde duygusal ve davranışsal bozukluklar*. (çev. M. Özekes). İstanbul: Nobel Yayınları.
- Ayas, T., ve Horzum, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39). 46-57.

- Babaoğlan, E., elik, E., ve Nalbant, A. (2018). İdeal öğrenci velisi üzerine nitel bir çalışma. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 51-65.
- Beard, K. W., & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction. *Cyberpsychology & behavior*, 4(3), 377-383.
- Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet addiction. *The American Journal of Psychiatry*, 165(3), 306-307.
- Bulut, I. (1993). *Ruh sağlığının aile işlevlerine etkisi*. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Burger, J. M. (2006) *Kişilik*. (ev. İ. D. E. Sarioğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyükoztürk, ř., akmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, ř., ve Demirel F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (23. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (5. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Caplan, S. E. (2006). Relations among loneliness, social anxiety, and problematic Internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 10(2), 234-242.
- Castells, M. (2013). *Ađ Toplumunun Yükselişi*. (3.Baskı). (ev. E. Kılıç.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Christakis, D. A., Ebel, B. E., Rivara, F. P., & Zimmerman, F. J. (2004). Television, video, and computer game usage in children under 11 years of age. *The Journal of pediatrics*, 145(5), 652-656.
- Colwell J., & Kato M. (2003) Investigation of the relationship between social isolation, self-esteem, aggression and computer game play in Japanese adolescents. *Asian Journal of Social Psychol*, 6(2), 149-158.
- Corman, L. (1996). *Psikanaliz açısından ocuk eğitimi*. (ev. H. Portakal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Corsini R. J., ve Wedding, D. (2015). *Modern psikoterapiler*. (ev. D. Özen). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çalışkan, Ö., ve Özbay, F. (2015). 12-14 Yaş aralığında ilköğretim öğrencilerinde teknoloji kullanımı eksenli yabancılaşma ve anne baba tutumları: Düzce ili örneği. *Journal of International Social Research*, 8(39), 441-458.
- Çevik, G. B., ve elikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 19(3), 225-240.
- ivitci, N., ivitci, A., ve Fiyakalı, N. C. (2009). Anne-babası boşanmış ve boşanmamış olan ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyumunu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 493-525.
- Doğan (2013). *İnternet bağımlılığı yaygınlığı*. Unpublished Thesis. Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programı. İzmir.
- Eřđi, N. (2014). Aile-ocuk internet bağımlılığı ölçeği'nin türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik alışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 807-839.
- Epstein, N. B., Baldwin, L. M., & Bishop, D. S. (1983). The McMaster family assessment device. *Journal of marital and family therapy*, 9(2), 171-180.
- Ersoy, M., & Arseven, İlhami. (2021). Examination of teacher candidates' social media addictions and academic procrastination behaviors according to various variables. *E-International Journal of Pedandragogy*, 7(1), 87-105. Retrieved from <https://www.e-ijpa.com/index.php/pedandragoji/article/view/ersoy-arseven>
- Eu Kids Online (2011). *Avrupa evrimii Çocuklar projesi (AAP) özet bulgular*. Retrieved June, 29, 2018 [http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I1%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/TurkeyExecSum.pdf](http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I1%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/TurkeyExecSum.pdf).
- Floros, G., & Siomos, K. (2013). The relationship between optimal parenting, Internet addiction and motives for social networking in adolescence. *Psychiatry research*, 209(3), 529-534.
- Gençer, E. (2016). Okul öncesi çocukların bilgi ve iletişim teknolojileriyle etkileşiminin bazı değişkenler yönünden incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 24(5), 2235-2252.
- Gökçe, A. (2018). Geçerlik ve güvenilirlik. K. Beycioğlu, N. Özer ve Y. Kondakçı (Editörler). *Eğitim yönetiminde araştırma*. Ankara. Pegem Akademi. ss. 239-269.
- Göldağ, B. (2018). Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1287-1315.
- Gross, E. F. (2004). Adolescent Internet use: what we expect, what teens report. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 25(6), 633-649.
- Haddon, L. (2006). The contribution of domestication research to in-home computing and media consumption. *The information society*, 22(4), 195-203.
- Hamutoğlu, N., Gezgin, D., Samur, Y., ve Yıldırım, S. (2018). Genç nesil arasında yaygınlaşan bir bağımlılık: Akıllı telefon bağımlılığının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(2), 212-231.

- Harman, J.P., Hansen, C.E., Cochian, M.E., & Lindsey C.R. (2005). Liar, liar: Internet faking but not frequency of use affect social skills, self-esteem, social anxiety, and aggression. *Cyber Psychol Behavior*, 8(1): 1-6.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to off ending and victimization. *Deviant Behavior*, 29(2), 129-156.
- Huang, G., Li, X., Chen, W., & Straubhaar, J. D. (2018). Fall-behind parents? The influential factors on digital parenting self-efficacy in disadvantaged communities. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1186-1206.
- İkiz, E., Asıcı, E., Kaya, Z., ve Sakarya, Ö. (2015). Problemlı internet kullanımının ailesel değişkenler açısından incelenmesi. *Güncel Psikiyatri ve Psikonörofarmakoloji Dergisi*, 5(2), 7-15.
- Jang K. S., Hwang S. Y., & Choi J., Y. (2008). Internet addiction and psychiatric symptoms among korean adolescents. *Journal of School Health*, 78(3): 165-171.
- Kennedy, T. L. M. (2011). *Weaving the home web: a Canadian case study of internet domestication*. Unpublished doctoral dissertation. Retrieved August, 29, 2018 <https://search.proquest.com>.
- Kraut R., Patterson M., Lundmark V., Kiesler S., Mukophadhyay T., & Scherlis W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *American Psychologist*. 53(9): 1017-1031.
- Kwak, J. Y., Kim, J. Y., & Yoon, Y. W. (2018). Effect of parental neglect on smartphone addiction in adolescents in South Korea. *Child abuse & neglect*, 77. 75-84.
- Lauricella, A. R., Wartella, E., & Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11-17.
- Leung, L., & Lee, P. S. (2012). The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. *New Media & Society*, 14(1), 117-136.
- Li, Q. (2007). Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4), 435-45.
- Lim, S. A., & You, S. (2019). Effect of Parental Negligence on Mobile Phone Dependency Among Vulnerable Social Groups: Mediating Effect of Peer Attachment. *Psychological reports*, 122(6), 2050-2062.
- Lou, S. J., Shih, R. C., Liu, H. T., Guo, Y. C. & Tseng, K. H. (2010). The influences of the sixth graders' parents' internet literacy and parenting style on internet parenting. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 9(4), 173-184.
- Manap, A., ve Durmuş, E. (2020). Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 978-993.
- Middlebrook H. (2016). *New screen time rules for kids, by doctors*. CNN. Retrieved June, 10, 2018, from <http://edition.cnn.com/2016/10/21/health/screen-time-media-rules-children-aap/>.
- Mojaz, Z. H., Paydar, M. R. Z., & Ebrahimi, M. E. (2015). The relationship between the internet addiction and the use of Facebook with marital satisfaction and emotional divorce among married university students. *Indian J Fund Appl Life Sci*, 5(3), 709-717.
- Nazlı, S. (2016). *Aile danışmanlığı*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423-3435.
- Öztürk, E., ve Özmen-Kaymak, S. (2011). Öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım davranışlarının, kişilik tipi, utangaçlık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1785-1808.
- Parmar, N. (2017). *Digital parenting. United Learning Schools, Ashford, Kent*. Retrieved May, 05, 2018 https://issuu.com/loughboroughdowedschools/docs/digital_parenting_29-06-2017.
- Redmiles, E. M. (2018). Net benefits: digital inequities in social capital, privacy preservation, and digital parenting practices of us social media users. *In Twelfth International AAAI Conference on Web and Social Media*.
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., & Ramiro, L. (2002). *Child abuse and neglect by parents and other caregivers*. E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy (eds.). World Health Organization, Geneva. 57-86.
- Selwyn N. ve Odabaşı H. F. (2017). Çocuklar ve gençlerin dijital yaşamla mücadeleleri, H. F. Odabaşı (Editör), *Dijital Yaşamda Çocuk*. Ankara. Pegem Akademi.
- İnan-Kaya, G., Bayraktar, D., ve Yılmaz, Ö. (2018). Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46. 149-173.
- Oh, E., & Reeves, T. C. (2014). *Generational differences and the integration of technology in learning, instruction, and performance*. In Handbook of research on educational communications and technology. Springer, New York.
- Prensky, M. (2001). *Digital natives, digital immigrants part 1. On the horizon*, 9(5), 1-6.

- Prensky, M. (2001a). *Digital natives, digital immigrants, part 2: Do They really think differently?*. Retrieved August, 27, 2018 [http://www.marcprensky.com/writing/Prensky %20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part2.pdf](http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part2.pdf)
- Rode, J. A. (2009, September). Digital parenting: designing children's safety. In *Proceedings of the 23rd British HCI Group Annual Conference on People and Computers: Celebrating People and Technology* (pp. 244-251). British Computer Society.
- Selwyn N. ve Odabaşı H. F. (2017). Çocuklar ve gençlerin dijital yaşamla mücadeleleri, H. F. Odabaşı (Editör), *Dijital Yaşamda Çocuk*. Ankara. Pegem Akademi.
- Shek, D. T., & Yu, L. (2016). Adolescent internet addiction in Hong Kong: prevalence, change, and correlates. *Journal of pediatric and adolescent gynecology*, 29(1), 22-30.
- Subrahmanyam, K. & Šmahel, D. (2011). The darker sides of the internet: violence, cyber bullying, and victimization. *Digital Youth: Advancing Responsible Adolescent Development*, 179-199. Retrieved June, 15, 2018 <http://libgen.io/book/>.
- Suhail K., & Bargees Z. (2006) Effects of excessive internet use on undergraduate students in Pakistan. *Cyber Psychol Behaviour*. 9(3), 297-307.
- Sprenger, M. (2010). *Brain-based teaching in the digital age*. Association for Supervision & Curriculum Development (ASCD). USA.
- Şad, S., ve Durmuş, V . (2017). Öğretmenlik mesleği bağlamında dijital yerlilik, dijital göçmenlik ve dijital melezlik. *Electronic Journal of Education Sciences*, 6(11), 11-21.
- Thomas, M. (2011). *Deconstructing digital natives: Young people, technology, and the new literacies*. Taylor & Francis. New York.
- Toran, M., Ulusoy, Z., Aydın, B., Deveci, T., ve Akbulut, A. (2016). Çocukların dijital oyun kullanımına ilişkin annelerinin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Education Journal*, 24(5), 2263.
- Toprakçı, E.(2013). *Sınıf yönetimi*, Ankara: PegemA Yayınları. ISBN 978-605-364-458-3470
- Ümmet, D., ve Ekşi, F. (2016). Türkiye'deki genç yetişkinlerde internet bağımlılığı: yalnızlık ve sanal ortam yalnızlık bağlamında bir inceleme. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 3(1), 29-53.
- Valcke, M., Bonte, S., DeWever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454-464.
- Van Den Eijnden, R. J., Spijkerman, R., Vermulst, A. A., van Rooij, T. J., & Engels, R. C. (2010). Compulsive Internet use among adolescents: Bidirectional parent-child relationships. *Journal of abnormal child psychology*, 38(1), 77-89.
- Van Mierlo, T. (2014). The 1% rule in four digital health social networks: an observational study. *Journal of medical Internet research*, 16(2).
- Wu, C. S. T., Wong, H. T., Yu, K. F., Fok, K. W., Yeung, S. M., Lam, C. H., & Liu, K. M. (2016). Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents. *BMC pediatrics*, 16(1), 130-140.
- Yaman, F. (2018). *Türkiye'deki ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliliklerinin incelenmesi*. Unpublished Doctorial Thesis. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Kabakçı Yurdakul, I., Çoklar, A., N., ve Güyer, T. (2019). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44 (199), 149-172.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk psikolojisi*. 19. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H., Köknel, Ö., Kulaksızoğlu, A., Ayhan, H., Dodurgalı, A., ve Ekşi, H. (2013). *Anne baba tutumları*. Ankara: Timaş Yayınları.
- Yay, M. (2017). *Dijital ebeveynlik*. İstanbul: Yeşilay Yayınları.
- Yıldız, S. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3), 131-150.
- Young, K. S. (1996). Psychology of computer use: XL. Addictive use of the Internet: a case that breaks the stereotype. *Psychological reports*, 79(3), 899-902.
- Young, K. S., & Rogers, R. C. (1998). The relationship between depression and Internet addiction. *Cyberpsychology & behavior*, 1(1), 25-28.
- Yurdakul, I. K., Dönmez, O., Yaman, F., ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.
- Zorbaz, O. (2013). *Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Investigation of Digital Parenting Awareness According to Various Variable, Family Roles and Internet Addiction in Children

Dr. Abdullah Manap
Batman University-Turkey
abdullahmanap@gmail.com

Assoc. Prof.Dr. Emine Durmuş
İnönü University-Turkey
emine.durmus@inonu.edu.tr

Abstract

The purpose of this research is to examine digital parenting awareness according to gender, education level, age, smartphone usage time, child's Internet addiction and family roles. The study includes parents who have children attending primary school. The research is carried out by using the scanning type research model and the relational scanning model. Digital Parenting Awareness Scale (DPAS), Family-Child Internet Addiction Scale, Family Evaluation Scale and Personal Information Form developed by the researcher are used as data collection tools. In data analysis, independent samples t-test, one-way ANOVA and correlation analysis are used. According to the findings; it is concluded that negative model and digital negligence levels of parents with healthy family roles are lower than parents with unhealthy family roles and also their efficient use and risk protection levels are higher than the ones with healthy family roles. It is determined that the Internet addiction level of the child is positively related to being a negative model and to digital negligence, negatively associated with protection from risks. It is found that the healthy or unhealthy roles of the family is an important factor in digital parenting awareness and especially being negative model and digital negligence affect the child's Internet addiction significantly. According to the results, suggestions are made for parents to increase their digital parenting awareness.

Keywords: Digital Parenting, Digital Parenting Awareness, Internet Addiction



**E-International Journal of
Educational Research,
Vol: 12, No: 1, 2021, pp. 141-156**

DOI: 10.19160/ijer.837749

Received: 12.08.2020

Revision: 16.11.2020

Accepted: 02.02.2021

Suggested Citation:

Manap, A. & Durmuş, E. (2021). Investigation of digital parenting awareness according to various variable, family roles and internet addiction on children, *E-International Journal of Educational Research*, Vol: 12, No: 1, 2021, pp. 141-156, DOI: 10.19160/ijer.837749

EXTENDED ABSTRACT

Problem: Children and young people constitute the largest risk group in the digital world. While the digital world has positive effects to improve creativity (Middlebrook, 2016), parents are responsible to protect children who are not too experienced to be aware of the risks. This phenomenon has cast parents new parenting responsibilities and roles in the digital age: Digital Parenting (Parmar, 2017; Yay, 2017: 1; Yurdakul et al., 2013; Rode, 2009). The importance of family structure, family-child relationship, interaction between family members and the family members characteristics related to the emotional, behavioral and cognitive problems of school-age children is emphasized by literature researches and theories (Yavuzer et al., 2013). By many leading theories such as psychodynamic approaches (Corsini & Wedding, 2015: 96; Corman, 1996), family systems approach (Nazlı, 2016), cognitive-behavioral approach; it is argued that families are the most effective models in the development of a child (Yavuzer, 2000: 135; Yıldız, 2004) and also, the problems experienced by children and adolescents cannot be investigated independently from their parents (Austin & Sciarra, 2015: 380). In this context, it can be inferred that digital parenting is a key factor for the safety of children in digital environments (Rode, 2009). This study will contribute to the literature by examining whether there is a relationship between children's problematic Internet use and digital parenting awareness and whether parents' digital parenting awareness changes according to family characteristics.

Method: Screening type research model was used to examine whether digital parenting awareness level differs according to gender, education level and family roles (Gökçe, 2018: 243; Büyüköztürk et al., 2017: 15; Can, 2017: 8). Relational screening model was used to determine whether digital parenting awareness level, age, smartphone usage time and child's Internet addiction level change accordingly (Gökçe, 2018: 243; Büyüköztürk et al., 2017: 15; Can, 2017: 9). Screening type research method and relational screening model are also accepted as cross-sectional screening (Gökçe, 2018: 244). In this study, 420 parents (female: N = 313, 76.5%, male: N = 96, 23.5%) who have children in primary school are reached out. The data were collected online.

Findings: In this section, firstly, independent sample t-test analysis is conducted to examine whether digital parenting awareness differs by gender. According to these results, it is concluded that female parents' digital parenting awareness level is higher than that of the males.

When it is analyzed that whether the parent awareness level is differed according to the education level or not, according to the results of one-way ANOVA analysis, it is seen that there is no significant difference between the graduated school and digital parenting awareness other than being a negative model. According to these results, parents who have undergraduate degree has a higher level of being negative model than primary school graduates.

When the findings obtained by age variable are examined, there is no significant relationship between being negative model, digital negligence and efficient use sub-dimension but it is observed that there is a significant negative relationship in the risk protection sub-dimension (N = 409, $r = -.102$, $p = .039$). It can be inferred that the level of protection from risks decreases as the parents get older. It is found that there is a significantly positive relationship between being negative model, smartphone usage time (N = 409, $r = .277$, $p = .000$) and digital negligence (N = 409, $r = .113$, $p = .022$). According to these results; as the parents' Internet usage time increases, being negative model and digital negligence levels also increase.

In the second part, independent sample t-test analysis is conducted to examine whether digital parenting awareness differs according to intra-family roles. When digital parenting awareness is evaluated in terms of intra-family roles, it has been realized that parents with healthy family roles have lower levels of being negative model and digital negligence than parents with unhealthy family roles and also they have higher levels of efficient use and risk protection than those with unhealthy family roles. According to the findings; parents with healthy family roles can protect their children from risks and enable their children to use digital tools more efficiently. On the other hand, parents

with unhealthy family roles have higher levels of being negative model and expressing digital negligence.

In the third part of the findings, pearson correlation coefficient is calculated to examine the relationship between digital parenting awareness sub-dimensions and the child's Internet addiction. There is a positive relationship between children's Internet addiction, and being a negative model (N = 409, r = .249, p = .000) and digital negligence (N = 409, r = .526, p = .000) but a negative relationship with protection from risks (N = 409, r = -.239, p = .000). Thus, as parents' being negative model and digital negligence levels increase, the Internet addiction level of children increases. Also, it can be inferred that when the level of parents' protection from risks increases, the Internet addiction of children decreases. As a result; it is found that digitally negligence behaviors increase child Internet addiction and these findings are supported by the literature. According to the research results, the following recommendations are made to parents. It is recommended that not only mothers but also fathers should take responsibilities for the children's healthy use of digital tools. It is advised that families should establish a healthy relationship among themselves as well with their children. Adult parents should get support from young parents in using digital tools rather than avoiding from digital tools. Parents should minimize the amount of time they spend on smartphones while they are with their children.